

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ
อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
The Development of Agro- Tourism to Promote Creative Economy in Ban Pang Ma-Oh
Community, Mae Tha District, Lampang Province

เพ็ญกานต์ นามวงศ์^{1*} ศิริขวัญ ปัญญาเรียน¹ ไพโรจน์ ไชยเมืองขึ้น¹ เอมอร พิพัฒน์วัฒนะโยธิน¹
ยุทธพงษ์ เรืองจันทร์² และ ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์³

¹ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง

² วิทยาลัยการกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ลำปาง

³ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Phiengkan Namwong^{1*} Sirikhuan Panyarien¹ Phairot Chaimuangchun¹
Aimon Pipatwatthanayotin¹ Yutthapong Ruangjan²
and Silawat Chaiwong³

¹ Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
Rajamangala University of Technology Lanna Lampang

² Bachelor of Science Sports and Health Science,
Thailand National sports University Lampang Campus

³ Bachelor of Political Science Program in Political Science,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

วันที่รับ (Received) : 29 April 2025

วันที่แก้ไขเสร็จ (Revised) : 14 May 2026

วันที่ตอบรับ (Accepted) : 18 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้ SWOT Analysis เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ประกอบด้วย งานวิจัยเชิงปริมาณ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือ เช่น แบบประเมินศักยภาพอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งเก็บหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และผู้ประกอบการร้านอาหาร โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่ม ซึ่งเก็บจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการร้านอาหาร เกษตรกร ราษฎรชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มแม่บ้าน จำนวน 15 คน และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาในพื้นที่ จำนวน 90 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านปางมะโอของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ พบว่า ด้านศักยภาพการท่องเที่ยว ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3.68) ศักยภาพด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพการบริหารจัดการ 2) ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว 3) ศักยภาพการให้บริการ และ 4) ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ผลรวมทั้งหมด 504.5 คะแนน โดยมีคะแนนเต็ม 700 คะแนน พบว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับดี จำนวน 2 คน และอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก จำนวน 5 คน สำหรับพัฒนา

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) มาเป็นแนวทางในการเชื่อมโยงวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชน และการเกษตร ตลอดจนนวัตกรรมในกระบวนการผลิตและการให้บริการมาสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มและรายได้ที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชน อีกทั้งยังเสริมสร้างความภาคภูมิใจและสร้างความได้เปรียบในตลาดการแข่งขันในระยะยาว สามารถจำลองเส้นทางการท่องเที่ยว ดังนี้ โปรแกรมที่ 1 เที่ยวบ้านปางมะโอ ฮิลล์ได้ไปด้วยกัน 1 วัน และโปรแกรมที่ 2 ทัวร์บ้านปางมะโอ 1 วัน 2 คืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงเกษตร; เศรษฐกิจสร้างสรรค์; วิถีชุมชน

Abstract

This article aims to assess the potential for developing agricultural tourism in Pang Mao community, Mae Tha district, Lampang province, and develop agricultural tourism to promote creative economy in Pang Mao community, Mae Tha district, Lampang province. It is a mixed methods research, consisting of quantitative research and qualitative research, using tools such as community identity potential assessment form, which collects data from government and private sectors, tourism and food service operators in the area, and both Thai and foreign tourists visiting the area, in-depth interviews and focus group discussions, which collect data from government agencies, restaurant operators, farmers, local scholars, community leaders, and housewives groups, using purposive sampling. The research results found that the assessment of the potential of Pang Mao community agricultural tourism consists of 4 main components: 1) management potential, 2) tourist attraction capacity, 3) service capacity, and 4) tourist attraction capacity. The total score is 504.5 points, with a full score of 700 points, with 2 people in the good range and 5 people in the very good range. For developing agricultural tourism to promote creative economy in Pang Mao community, there are abundant natural resources. And every house can be a local philosopher or local guide. Find a variety of agricultural plants. There is agricultural products exported for sale in the market. You can simulate a tourist route as follows: Program 1: Visit Pang Mao Village, heal your heart together for 1 day and Program 2: Tour Pang Mao Village for 1 day and 2 nights.

Keywords: Agricultural tourism; creative economy; community lifestyle

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังจะขึ้นมาเป็นกระแสหลักหลัง สถานการณ์โรคระบาด COVID-19 การหลีกเลี่ยงพื้นที่ชุมชนหนาแน่น ได้ประสบการณืถึงผลจัญญัย ได้เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เป็นสิ่งที่ทุกคนตระหนกอย่างยิ่ง ผู้คนรักสุขภาพกันมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม (กรมการท่องเที่ยว, 2562; กรุงเทพมหานคร, 2565)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

ซึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งจะมีกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กิจกรรม แล้วแต่สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่ง เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้ในวิถีเกษตรกรรมของชาวนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมให้เรียนรู้ด้านการเกษตร และวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรการเกษตรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร แนวคิดในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ต้องการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความเหมาะสม เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับภาคเกษตรกรรม โดยเป็นการเชื่อมโยงภาคการเกษตร และวิถีชุมชนเข้ากับการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าและความสามารถในการแข่งขัน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้เกษตรกรมีทางเลือก มีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดความรักความภาคภูมิใจวัฒนธรรม วิถีชีวิต และอาชีพของตนเอง ส่งผลต่อการสืบทอดและอนุรักษ์อาชีพเกษตรกรรมในระยะยาว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564; กรมการท่องเที่ยว, 2562)

บ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางเป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดลำปาง ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดลำปาง ตามเส้นทาง สายลำปาง-เด่นชัย 39 กิโลเมตร ก่อนเข้าเขตบ้านปางมะโอ สองข้างทางจะพบเห็นเพียงร้านขายสินค้าเกษตร ทั้งของป่าจำพวก ผักหวานป่า เห็ดป่า และสินค้าเกษตรที่เกษตรกรผลิตขึ้นจากแปลงเกษตร ได้แก่ หน่อหวาย หน่อไม้ เห็ดหอม ลองกอง เงาะ ฯลฯ ลักษณะภูมิประเทศของบ้านปางมะโอ ตั้งอยู่บนที่สูงล้อมรอบด้วยแนวเขาทั้งสี่ด้าน ติดเขตอุทยานแห่งชาติเวียงโกศัย สภาพอากาศจึงเย็นสบาย อุณหภูมิโดยเฉลี่ย 25-28 องศาเซลเซียส ลักษณะภูมิสังคม เป็นชุมชนที่มีความสามัคคีร่วมมือกันในทุกกิจกรรม มีวิถีชีวิตทางสังคมใกล้ชิดกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมเชิงเกษตรชุมชน ที่ไม่ค่อยพบเห็นกันมากนักในประเทศไทย ทรัพยากรทางการเกษตร และการท่องเที่ยวของชุมชนมีความหลากหลาย มีทรัพยากรที่มีคุณค่า ทั้งทางเกษตร วัฒนธรรมและธรรมชาติ ที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดลำปางได้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จึงมีความเป็นมาที่น่าสนใจอย่างมาก หากแต่ยังขาดการประเมินศักยภาพด้านทรัพยากรทางการเกษตร ขาดการพัฒนาแบบกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างสร้างสรรค์ การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อันจะนำไปสู่ประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงเป็นทางเลือกใหม่ที่มีบทบาทมากขึ้นในการกระตุ้นเศรษฐกิจให้การท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางกลับมาดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ก็ยังเป็นมุมสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของไทยในแต่ละพื้นที่อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้มีรายได้ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีศักยภาพในการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (บุญฤทธิ์ เพื่อภักดิ์, 2561) เมื่อกล่าวถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) กับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนบ้านปางมะโอ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความยั่งยืนและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอย่างเป็นระบบ เศรษฐกิจสร้างสรรค์เน้นการบูรณาการระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ และนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการผลิตและบริการ โดยเฉพาะสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์เกษตรและของที่ระลึก การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต รวมทั้งการสร้างแบรนด์และเรื่องราวชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนบ้านปางมะโอได้อย่างเป็นอย่างดี และความเชื่อมโยงในเชิงระบบนี้สามารถนำมาใช้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเปลี่ยนทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีความสร้างสรรค์ แตกต่าง และโดดเด่น กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่สนับสนุนให้ชุมชนสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเป็นการอนุรักษ์และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปยังกลุ่มเป้าหมายในรูปแบบที่น่าสนใจและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การผนึกกำลังของแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านปางมะโอ ให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืนบนฐานของความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและนวัตกรรมในระดับชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจุบันยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในบริบทของชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย (Lertworasirikul, 2020) ซึ่งมักเน้นเฉพาะด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยไม่เน้นการนำแนวคิดเศรษฐกิจ

สร้างสรรค์เข้ามาขับเคลื่อน อีกทั้ง งานวิจัยบางส่วนยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับกลไกที่ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและนวัตกรรมเพื่อสร้างรายได้และเสริมสร้างความยั่งยืนในบริบทชุมชนบ้านปางมะโอ (Chawla, 2019) ดังนั้น จึงเป็นช่องว่างที่การวิจัยนี้สามารถเติมเต็มได้ โดยการศึกษาแนวทางการบูรณาการเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับชุมชน เพื่อสร้างกลไกและโมเดลที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบนฐานทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อนำมาสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือคู่มือ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และทำให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ก่อให้เกิดการกระตุ้นต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง และก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการผู้สนใจสามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในจังหวัดลำปาง และประโยชน์เชิงนโยบายในการสร้างสรรค์พัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนในการพัฒนาที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้ SWOT Analysis เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

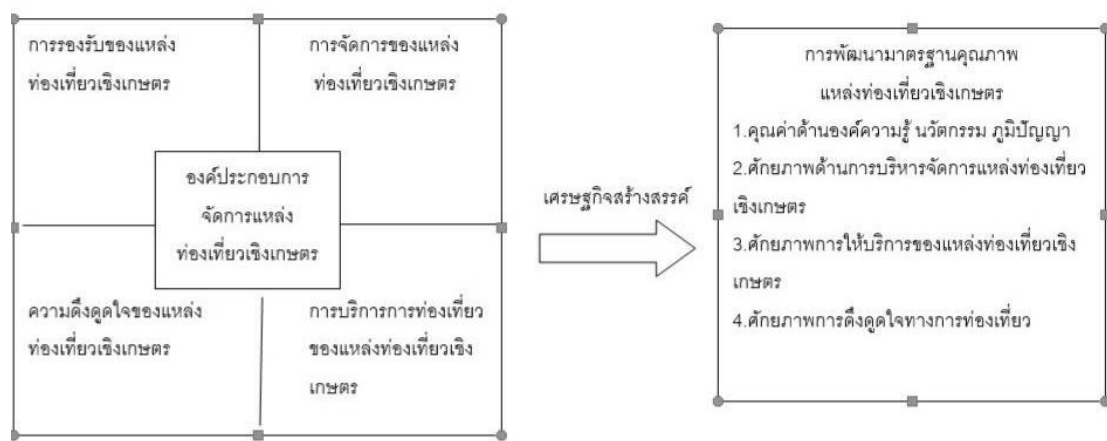
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการเกษตร รวมถึงการสร้างรายได้ให้กับชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงไม่ใช่เพียงแค่การไปชมพื้นที่เกษตรเท่านั้น แต่เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเกษตรและวัฒนธรรมวิถีชุมชน ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างความประทับใจและความเข้าใจในวิถีชีวิตชนบทแล้วยังเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นผ่านการสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต การแปรรูป และค่าบริการต่าง ๆ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) รูปแบบนี้มีความหลากหลาย เช่น การทำสวนผลไม้ไปจนถึงกิจกรรมที่เน้นการศึกษาและการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์และยั่งยืน (Tondera & Rollo, 2021) โดยทั่วไป การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบริบทของบ้านปางมะโอ ควรประกอบด้วยการสร้างความรู้สึกลึกซึ้งต่อธรรมชาติและวัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน ดังนั้น การให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นหัวใจสำคัญของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบ้านปางมะโอ

แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมสร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์ในรูปแบบสินค้าและบริการที่มีความเป็นเอกลักษณ์และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากการต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชน เพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน โดยไม่มุ่งเน้นผลกำไรเพียงอย่างเดียว (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2563) แนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้น เน้นการพัฒนาคน (Creative Generation) ให้มีความคิดสร้างสรรค์ การส่งเสริมอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Industry) การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Creative Space) รวมทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน (Creative Cooperation) เพื่อสร้างเครือข่าย สนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจและนวัตกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นกลไกให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์กลายเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศในอนาคต

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการในระยะยาว แนวคิดนี้เน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ทั้งในด้านการตัดสินใจ การบริหารจัดการ และการดูแลทรัพยากร เพื่อสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมืออย่างแท้จริง (UNESCO, 2020) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหลายรูปแบบ เช่น ชักชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนวางแผน จนถึงการร่วมกันแบ่งผลประโยชน์

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือทั้งแบบประเมิน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม จากนั้นนำร่างเครื่องมือที่เป็นต้นแบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย จากนั้นนำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกตามวัตถุประสงค์ที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 ซึ่งแสดงว่าจุดประสงค์นั้นวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา หรือข้อสอบถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และถ้าข้อใดได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 0.50 ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข เพราะอาจมีความสอดคล้องกันต่ำ และปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแบบประเมิน แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน จำนวน 90 คน กำหนดการเก็บข้อมูล จำนวน 3 วัน คือ (วันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์) แต่ละวันจะสุ่มตัวอย่างวันละ 10 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และแทนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และผู้ประกอบการสถานบริการท่องเที่ยวและอาหารที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการร้านอาหาร เกษตรกร ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มแม่บ้าน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน ซึ่งจะทำให้การประเมินศักยภาพด้านอัตลักษณ์ของชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยแบบประเมินตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และผู้ประกอบการสถานบริการท่องเที่ยวและอาหารที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการร้านอาหาร เกษตรกร ราษฎรชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มแม่บ้าน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ที่ได้รับเชิญมาเพื่อประชุมระดมสมองและร่วมกันอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชน และจำลองเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์และบูรณาการผล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้มาดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) ใช้วิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น สภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การทำมาหากิน ความเป็นอยู่ในสังคม ฯลฯ และวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแยกเป็นประเด็นที่ค้นพบออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ซึ่งจะดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือสถิติบรรยาย (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ และบรรยายความคิดเห็น ความต้องการ และความพร้อม เพื่อสรุปผลโครงการวิจัย การวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้แบบประเมินเป็นเครื่องมือในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก และ 34 ตัวชี้วัด และแต่ละองค์ประกอบหลักได้ถูกกำหนดให้มีความสำคัญเท่ากัน หรือคิดเป็น ร้อยละ 25 เท่ากัน (สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2546) ตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนองค์ประกอบหลักในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

องค์ประกอบหลัก	คะแนนเต็ม
1. ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	25
2. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	25
3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	25
4. ศักยภาพการดึงดูดในของแหล่งท่องเที่ยว	25
รวม	100

เกณฑ์การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัย

การแปลความหมายของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกณฑ์การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2546) ดังนี้

- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพระดับดีเยี่ยม มีคะแนนรวม ตั้งแต่ 81 คะแนนขึ้นไป
- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพระดับดีมาก มีคะแนนรวม อยู่ระหว่าง 71 - 80 คะแนน
- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพระดับดี มีคะแนนรวม อยู่ระหว่าง 61 - 70 คะแนน
- * ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ มีคะแนนรวม ต่ำกว่า 61 คะแนนลงมา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประเมินศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

จากสรุปผลการประเมินของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ พบว่า 1) ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3.68) โดยให้ความสำคัญกับความเป็นมิตรของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความประทับใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมาก (3.96) และคุณค่าทางสุนทรียภาพ แหล่งท่องเที่ยวมีบรรยากาศเงียบสงบ สะอาด ร่มรื่นดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวได้รับการคลายความเครียด เกิดความสบายใจ ในการเดินทางมาท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (3.41) 2) ศักยภาพด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3.97) ด้านความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมาก (4.08) และเห็นความสำคัญในเรื่องของความพร้อมในการให้บริการแก่กลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุ ให้สามารถเข้าถึงจุดท่องเที่ยวได้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (3.63) และ 3) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4.02) โดยให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด (4.14) และการกระจายตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคนในแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (3.95)

สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้แบบประเมินเป็นเครื่องมือในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 34 ตัวชี้วัด แต่ละองค์ประกอบหลักได้ถูกกำหนดให้มีความสำคัญเท่ากัน หรือคิดเป็นร้อยละ 25 เท่ากัน โดยการวัดในครั้งนี้ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 7 คน ประเมินศักยภาพเพื่อวัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อที่สามารถพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรกำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ การบริการและความปลอดภัย เพื่อสามารถยกระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภาพรวมของผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การกำหนดแผนการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบการจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว การยอมรับและความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบ การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคและทรัพยากรการท่องเที่ยว การส่งเสริมการขาย การเพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว 2) ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งประกอบด้วย เส้นทางเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ความพร้อมด้านที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ความพร้อมด้านอาหารสำหรับบริการนักท่องเที่ยว การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดพื้นที่ การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการรองรับนักท่องเที่ยว การกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว 3) ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งประกอบด้วย การต้อนรับและสร้างความคุ้นเคยสำหรับนักท่องเที่ยว การให้บริการมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมสำหรับนักท่องเที่ยว ร้านขายของใช้ประจำวัน ของฝากและของที่ระลึก ความหลากหลายของกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการด้านความรู้และข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการด้านยานพาหนะนำชมสำหรับนักท่องเที่ยว การให้บริการติดต่อสื่อสารสำหรับนักท่องเที่ยว การให้บริการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ การให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ และ 4) ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย ความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีการเกษตรและองค์ความรู้เฉพาะ ความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพธรรมชาติที่มีความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท การได้รับรางวัล ใบรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณ ความโดดเด่นและหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ความโดดเด่นและหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว การเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับเกษตรกร และผลการประเมิน พบว่า อยู่ในเกณฑ์ระดับ ดี จำนวน 2 คน และอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดีมาก จำนวน 5 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 คะแนนองค์ประกอบหลักในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านปางมะโอ
อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง รายบุคคล

องค์ประกอบหลัก	คะแนน เต็ม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7
1. ศักยภาพการบริหารจัดการของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	25	15	17.5	20.5	17.5	11.5	17.5	17.5
2. ศักยภาพการรองรับของแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	25	16.5	13.5	15	18.5	18.5	20.5	22
3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	25	13	14.5	16	14.5	17.5	14.5	13
4. ศักยภาพการดึงดูดในของแหล่ง ท่องเที่ยว	25	20.5	22	23.5	23.5	25	23.5	22
รวม	100	65	67.5	75	74	72.5	76	74.5
ผลรวมทั้งหมด	504.5							
แปลค่า		ระดับ ดี	ระดับ ดี	ระดับ ดีมาก	ระดับ ดีมาก	ระดับ ดีมาก	ระดับ ดีมาก	ระดับ ดีมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้ SWOT Analysis เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้ SWOT Analysis เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนบ้าน
ปางมะโอ ในด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
มาตรฐานดูแลรักษาคุณค่าทางธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น และการจัดการ พบว่า ชุมชนบ้านปางมะโอ
มีเส้นทางที่อำนวยความสะดวกให้สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ และมีป้ายบอกทางตามเส้นทางเข้าถึงแหล่ง
ท่องเที่ยว ภายในชุมชนยังพบร้านค้าสะดวกซื้อที่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ ชุมชนยังได้มี
รางวัลที่สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน สามารถนำมาพัฒนาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้ ในสภาพแวดล้อมของแหล่ง
ท่องเที่ยวพบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นอาชีพของชุมชน ที่สามารถนำมาสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว
และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ทางชุมชนยังได้มีการจัดประชุมเพื่อหารือด้านการจัดการท่องเที่ยว
ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางชุมชนอีกด้วย ด้านเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบถนนสองช่องทางและบางช่วงพบ
บริเวณไหล่ทางค่อนข้างแคบเป็นบางช่วง นักท่องเที่ยวจึงอาจจะต้องใช้ความระมัดระวัง อีกทั้ง ชุมชนบ้านปางมะโอ
มีทรัพยากรธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม วิถีชีวิตประจำวันล้วน
เกี่ยวข้องกับการเกษตร และทุกบ้านสามารถเป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือไกด์ท้องถิ่นได้ พบความหลากหลายของพืชพรรณ
ทางการเกษตร มีการนำผลผลิตทางการเกษตรส่งออกขายในท้องตลาด สำหรับจุดแข็ง ชุมชนมีกฎระเบียบที่ชัดเจนใน
การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนได้สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมที่สำคัญต่าง ๆ ไว้ มีด้าน
วัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์ มีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ
มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ มีพืชผลที่มีในพื้นที่เป็นผลิตภัณฑ์เฉพาะถิ่นที่มีเฉพาะพื้นที่ ลักษณะของภูมิ
ประเทศที่อยู่ท่ามกลางขุนเขาเต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะแก่การปลูกพืชเมืองหนาว ได้ราคาสูง
ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจุดแข็งในชุมชนโดยหลักมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ชุมชนให้ความร่วมมือ
ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล และเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นสร้างมูลค่า
เพิ่มรายได้ด้วยผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมด้านศิลปะและหัตถกรรม รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมการตลาดขายของ
ออนไลน์ จุดอ่อน ขาดการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ในการสร้างแบรนด์หรือเรื่องเล่าของผลิตภัณฑ์ที่ตนสร้างเป็นที่
รู้จักในวงกว้าง และการไม่ประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ทำให้นักท่องเที่ยวภายนอกไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวและ

กิจกรรมในชุมชน และข้อจำกัดของโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในฤดูท่องเที่ยวจำนวนมาก ถึงแม้จะมีการส่งเสริมด้านการตลาดแต่ผู้ประกอบการในชุมชนต้องใช้เวลาในการพัฒนาทักษะจึงเป็นจุดอ่อนที่ทำให้การขยายฐานลูกค้าเป็นไปอย่างล่าช้า โอกาส มีหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนด้านอาชีพ เช่น พัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยในจังหวัดลำปาง สนับสนุนการสร้างอาชีพ และให้คนกับป่าอยู่กันอย่างอาศัยกัน ปลูกป่าสร้างเศรษฐกิจ มีรายได้มั่นคง เป็นพื้นที่ราบสูงเหมาะแก่การเพาะปลูกเมืองหนาว สภาพอากาศค่อนข้างเย็นตลอดทั้งปี และพื้นที่ชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติเข้ากับกระแสหรือเทรนด์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสุขภาพในปัจจุบัน ซึ่งเป็นโอกาสในการสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนโดยร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ พัฒนาด้านมาตรฐานด้านบริการ ขยายโอกาสให้กลุ่มเกษตรกรและชุมชนได้เข้าถึงแหล่งทุนและความรู้ อุปสรรค การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้ขาดการต่อเนื่องในการบริหารจัดการ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในด้านเอกสารสิทธิ์ที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ไม่มีเอกสารสิทธิ์การประสานการทำงานระหว่างหน่วยงาน และชุมชน ยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้เกิดการพัฒนาไม่ต่อเนื่อง ล่าช้า ขาดโอกาส และตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง พ่อค้าคนกลางต่างถิ่นมาตัดราคาในการซื้อผลิตผล การกำจัดขยะในชุมชนยังไม่เป็นระบบ ระบบน้ำสะอาด น้ำดื่มไม่สามารถผลิตได้ในพื้นที่ กระแสไฟฟ้าขัดข้องบ่อยครั้ง ทำให้ผลผลิตการเกษตรไม่สามารถส่งตามกำหนดการได้ การรวมกลุ่มกันในชุมชนยังไม่เข้มแข็ง และการจากวิเคราะห์ SWOT ร่วมกับคนในชุมชนและนักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สามารถจำลองเส้นทางการท่องเที่ยว ดังนี้ โปรแกรมที่ 1 เที่ยวบ้านปางมะโอ ฮิลไลต์ได้ไปด้วยกัน 1 วันและโปรแกรมที่ 2 ทัวร์บ้านปางมะโอ 1 วัน 2 คืน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โปรแกรมการท่องเที่ยว 1 วัน และ 2 วัน 1 คืน

ที่มา: นักวิจัยได้ออกแบบโปสเตอร์กิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

จากภาพสามารถอธิบายได้ว่า คณะผู้วิจัยร่วมกับคนในชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ ระดมสมองเพื่อค้นหาจุดเด่นในชุมชนและสร้างกิจกรรมขึ้นมา ดังนี้ 1) สร้าง เพจ Facebook และ QR code ให้แก่ร้านค้าในชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลของชุมชนบนสื่อออนไลน์ 2) จำลองเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งมีโปรแกรมที่ 1 เที่ยวบ้านปางมะโอ ฮิลไจได้ไปด้วยกัน 1 วันและโปรแกรมที่ 2 ทัวร์บ้านปางมะโอ 1 วัน 2 คืน และในกิจกรรมนี้ จะนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่เป็นธรรมชาติ สวนผลไม้ของเกษตรกร อาหารพื้นถิ่น ร้านอาหาร และร้านกาแฟ ทั้งหมดนี้ จัดช่วงเวลาในการเที่ยวชมได้อย่างลงตัว ซึ่งเป็นช่องทางให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเที่ยวได้ตาม Lifestyle ของตัวเอง

ดังนั้น ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวบ้านปางมะโอ สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนสามารถต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าในชุมชน และเส้นทางท่องเที่ยวที่สร้างขึ้น ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และดีไซน์ใหม่ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดรายได้ในระดับท้องถิ่นและสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม เช่น หากชุมชนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์แอนด์เมดที่เป็นเอกลักษณ์และมีการตลาดในเชิงสร้างสรรค์ (Creative Marketing) อาจนำไปสู่การสร้างรายได้ นอกจากนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนบ้านปางมะโอ ยังสามารถส่งเสริม Soft Power โดยการสร้างประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เช่น การจัดเวิร์กช็อปเที่ยวสวนผลไม้ แกะทุเรียน มังคุด และอาหารพื้นถิ่น ซึ่งไม่เพียงแต่ดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ยังสร้างความภาคภูมิใจและความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมของชุมชน ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความนิยมของชุมชนในระดับระดับประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ พบว่า 1) ด้านศักยภาพการท่องเที่ยว ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3.68) โดยให้ความสำคัญกับการความเป็นมิตรของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความประทับใจ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมาก (3.96) 2) ศักยภาพด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3.97) ด้านความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมาก (4.08) และ 3) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4.02) โดยให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด (4.14) สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้แบบประเมินเป็นเครื่องมือในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก และ 34 ตัวชี้วัด แต่ละองค์ประกอบหลักได้ถูกกำหนดให้มีความสำคัญเท่ากัน หรือคิดเป็น ร้อยละ 25 เท่ากัน โดยการวัดในครั้งนี้ ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 7 คน ประเมินศักยภาพเพื่อวัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการ การบริการและความปลอดภัย เพื่อสามารถยกระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภาพรวมของผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร คะแนนเต็ม 117 คะแนน 2) ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 124 คะแนน 3) ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 103 คะแนน และ 4) ศักยภาพการดึงดูดในของแหล่งท่องเที่ยว 160 คะแนน ผลรวมทั้งหมด 504.5 คะแนน โดยมีคะแนนเต็ม 700 คะแนน พบว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดี จำนวน 2 คน และอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดีมาก จำนวน 5 คน ซึ่งสอดคล้องกับ ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ (2560) กล่าวว่า ผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพการดึงดูดในของแหล่งท่องเที่ยว สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ (2562) ยังกล่าวอีกว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน และพัฒนาอย่างต่อเนื่องต้องได้รับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมได้ 5 ขั้นตอน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนของชุมชน 2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรชุมชน 3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนบ้านปางมะโอ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มาตรการดูแลรักษาคุณค่าทางธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น และการจัดการ พบว่า ชุมชนบ้านปางมะโอมีเส้นทางที่อำนวยความสะดวกให้สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ และมีป้ายบอกทางตามเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ภายในชุมชนยังพบร้านค้าสะดวกซื้อที่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ ชุมชนยังได้มีรางวัลที่สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนสามารถนำมาพัฒนาเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้ ในสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวพบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นอาชีพของชุมชน ที่สามารถนำมาสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริขวัญ ปัญญาเรียน และคณะ (2567) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถนำมาเป็นอัตลักษณ์และวิถีชุมชนเพื่อนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้ และสามารถเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ จิราณีย์ พันมูล และคณะ (2562) ยังกล่าวอีกว่า ชุมชนที่มีการจัดการด้านทรัพยากรพื้นที่ มีวิถีชีวิตคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน มีประเพณีและภูมิปัญญาที่โดดเด่น และสภาพพื้นที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวมีความง่ายและน่าดึงดูดสายตาแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ทางชุมชนยังได้มีการจัดประชุมเพื่อหารือด้านการจัดการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางชุมชนอีกด้วย ด้านเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบถนนสองช่องทางและบางช่วงพบบริเวณไหล่ทางค่อนข้างแคบเป็นบางช่วง นักท่องเที่ยวจึงอาจจะต้องใช้ความระมัดระวัง อีกทั้ง ชุมชนบ้านปางมะโอ มีทรัพยากรธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร วิถีชีวิตประจำวันล้วนเกี่ยวข้องกับการเกษตร และทุกบ้านสามารถเป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือไกด์ท้องถิ่นได้ พบความหลากหลายของพืชพรรณทางการเกษตร มีการนำผลผลิตทางการเกษตรส่งออกขายในท้องตลาด สามารถจำลองเส้นทางการท่องเที่ยว ดังนี้โปรแกรมที่ 1 เที่ยวบ้านปางมะโอ ฮิลล์ไวด์ไปด้วยกัน 1 วันและโปรแกรมที่ 2 ทัวร์บ้านปางมะโอ 1 วัน 2 คืน สำหรับ จุดแข็ง ชุมชนมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนได้สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมที่สำคัญต่าง ๆ มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับ ปรภาย วุฒิพิพัฒน์พงศ์ และคณะ (2562) กล่าวว่า ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติหรือแหล่งวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและทรงคุณค่าต่อทำให้ชุมชนมีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะตัวสามารถสร้างความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป จุดอ่อน ขาดผู้นำในการวางแผนงานที่ชัดเจน ความชัดเจนในการจัดสรรผลประโยชน์ กลุ่มนายทุนต่างถิ่นเริ่มเข้ามาในพื้นที่ และคนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ชุมชนขาดความรู้หลักการด้านเศรษฐกิจ ด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสังคมและชุมชน ที่ขาดความรู้ความเข้าใจ ความสามัคคี การทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับ ชัยฤทธิ์ ทองรอด (2561) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์แต่ละกลุ่มให้เท่ากันและไม่ให้มีการเอารัดเอาเปรียบ มิเช่นนั้นจะเกิดปัญหาการขัดแย้งในพื้นที่ด้านเศรษฐกิจและการบริหารจัดการ โอกาส มีหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนด้านอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ วรณวิษา รัตตพงษ์ และพยอม ธรรมบุตร (2565) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น สถานศึกษา พัฒนาชุมชน ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เป็นต้น อุทิศ สังขรัตน์ และธเนศ ทวีบุรุษ (2558) ยังกล่าวอีกว่า การบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย แผนและกลยุทธ์ในการนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวทำให้สร้างโอกาสให้แก่ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อุปสรรค การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้ขาดการต่อเนื่องในการบริหารจัดการ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในด้านเอกสารสิทธิ์ที่ทำกินและที่อยู่อาศัยไม่มีเอกสารสิทธิ์ การประสานการทำงานระหว่างหน่วยงาน และชุมชนยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้เกิดการพัฒนาไม่ต่อเนื่อง ลำบากการแสวงหาไฟฟ้าขัดข้องบ่อยครั้ง ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่สามารถส่งตามกำหนดการได้ การรวมกลุ่มกันในชุมชนยังไม่เข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้นำชุมชน ควรดำเนินการจัดประชุมเพื่อการวางแผน ร่างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยจัดให้มีหลายภาคส่วนในการระดมความคิดเห็น อาทิ ผู้ประกอบการ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มในด้านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนจะส่งผลให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปวางแผนในเชิงนโยบาย เช่น สนับสนุนทุนสำหรับกิจกรรมและการตลาดเชิงสร้างสรรค์ การจัดตั้งโครงการฝึกอบรมให้กลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการ รวมถึงการพัฒนามาตรฐานและระบบส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อลดข้อจำกัดและส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

งานวิจัยเรื่องนี้สามารถเป็นต้นแบบหรือแนวทางสำหรับการวิจัยในเชิงพื้นที่และเชิงกลยุทธ์ด้านการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการศึกษากรณีของบ้านปางมะโอ เป็นตัวอย่างของการนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในบริบทท้องถิ่น เพื่อสร้างโมเดลการพัฒนาที่สามารถต่อยอดในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีทรัพยากรและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน

เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย)

- กรมการท่องเที่ยว. (2562). *แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยว พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
<https://www.dot.go.th/storage/%E0%B8%81%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%AF/QttfdpYXKOCrXLds1f5xJfseslXaXcpgu3q3oDnM.pdf>
- กรมการท่องเที่ยว. (2562). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *สถิตินักท่องเที่ยว*. <https://www.mots.go.th/news/category/628>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). *จ่อชง ครม.เคาะ เราเที่ยวด้วยกัน เฟส 5!!*.
<https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1035051>
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน*. กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- จิราณีย์ พันมูล, วโรทัย สมมิตร, และอนุสรณ์ แซ่จันทร์. (2562). ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 1(3), 234-245.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/download/243238/164737>
- ชัยฤทธิ์ ทองรอด. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ล่องเรือชมสวน เลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(2), 115-131. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldtc/article/download/125866/95271>
- บุญฤทธิ์ เผือกวัฒนะ. (2561). เติบโตปางมะโอ ลำปาง พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. *เทคโนโลยีชาวบ้าน*.
https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_45090
- ประกาย วุฒิพัฒน์พงศ์, ชูศักดิ์ อินทมนต์, และจิตติมา สุ่มแสนหาญ. (2566). *แนวทางการดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี กรณีศึกษา: หมู่บ้านท่องเที่ยว*

- ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน (ชะยอมโฮมสเตย์) อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.
วารสารด้านการบริหารธุรกิจและการเมือง, 12(1), 41-63.
<https://so03.tcithaijo.org/index.php/papojournal/article/view/257907/178989>
- วรรณวิชา รัตตพงษ์, และพยอม ธรรมบุตร. (2565). แผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี. วารสารนาครบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช,
14(3), 35-44. [https://so04.tci-](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/download/249877/177998)
[thaijo.org/index.php/nakboot/article/download/249877/177998](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/download/249877/177998)
- ศิริขวัญ ปัญญาเรียน, เพียงกานต์ นามวงศ์, และศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2567). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามอัต
ลักษณ์และวิถีชุมชนในพื้นที่ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. วารสารวิชาการศิลปะศาสตร์
ประยุกต์, 17(2), 1-14. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/faakmutnb/article/view/272599>
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2560). การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
โดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดลำปาง. [งานวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย]
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2562). สังคมเกษตรยั่งยืนวิถีพุทธสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง. [งานวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2563). รายงานการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์.
https://www.nesdc.go.th/info/ncepc/?utm_source=chatgpt.com
- สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2546). คู่มือการประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กระทรวงการท่องเที่ยว
และกีฬา.
- อุทิศ สังขรัตน์, และธนศ ทวีบุรุษ. (2558). การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่ แหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้. [งานวิจัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]

เอกสารอ้างอิง (ภาษาอังกฤษ)

- Chawla, N. (2019). Cultural industries and regional economic development. *Asian Journal of Business and Economics*, 12(2), 45-60.
- Lertworasirikul, S. (2020). Community-based tourism and local development: A case study of northern Thailand. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(4), 567-583.
- Tondera, K., & Rollo, J. (2021). Community participation and sustainable tourism development: A case study of rural Thailand. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(4), 597-613.
- UNESCO. (2020). *Creative Economy Report: Growth and resilience in the creative economy*. UNESCO Publishing.

คณะผู้เขียน

นางสาวเพียงกานต์ นามวงศ์

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง
200 หมู่ 17 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000
e-mail: phiengkan@hotmail.com

นางสาวศิริขวัญ ปัญญาเรียน

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง
200 หมู่ 17 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000
e-mail: Rosegarden@hotmail.com

นายไพโรจน์ ไชยเมืองขึ้น

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง
200 หมู่ 17 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000
e-mail: phairot_chai@hotmail.com

นางสาวเอมอร พิพัฒน์วัฒนะโยธิน

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง
200 หมู่ 17 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000
e-mail: Aimorn@hotmail.com

นายยุทธพงษ์ เรืองจันทร์

วิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ลำปาง
398 หมู่ 15 ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100
e-mail: yutthapong@hotmail.com

นายศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์

สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
662 ถนนพหลโยธิน ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 52130
e-mail: silawat@hotmail.com